Analizy OSW

OŚRODEK STUDIÓW WSCHODNICH 1.03.2024 www.osw.waw.pl

Konsolidacja dla zwycięstwa: orędzie Putina do Zgromadzenia Federalnego

Miłosz Bartosiewicz

29 lutego Władimir Putin wygłosił ponaddwugodzinne orędzie do Zgromadzenia Federalnego. Myślą przewodnią wystąpienia była konsolidacja społeczeństwa poprzez przedstawienie inwazji na Ukrainę jako wojny obronnej oraz wspólnego wysiłku Rosjan, sił zbrojnych i władzy, który musi zakończyć się sukcesem. Alternatywą dla zwycięstwa jest w tym ujęciu utrata przez Rosję suwerenności (pojęcie to przewijało się przez całe wystąpienie), a w konsekwencji – upadek państwa.

W części poświęconej polityce zagranicznej i bezpieczeństwa Putin zadeklarował gotowość do doprowadzenia wojny do końca oraz realizacji wszystkich zadań tzw. specjalnej operacji wojskowej. W charakterze straszaka wobec Zachodu pojawiły się w jego orędziu informacje o wprowadzonych w ostatnich latach do służby systemach uzbrojenia (przede wszystkim pociskach hipersonicznych) i o zdolności Sił Zbrojnych FR do rażenia celów na terytorium państw Sojuszu Północnoatlantyckiego. Jednocześnie zaznaczył on, że Rosja nie pozwoli się wciągnąć w wyścig zbrojeń, który okazał się zgubny dla ZSRR.

Putin oskarżył Waszyngton i NATO o wrogie działania, hipokryzję, obłudę i demontaż systemu bezpieczeństwa w Europie. Wyraził przy tym gotowość do rozmów (zwłaszcza z USA) w kwestiach stabilności strategicznej i nowego ładu bezpieczeństwa w Eurazji. Zasygnalizował jednak, że ewentualny „dialog" będzie się odbywał wyłącznie na zasadach dyktowanych przez Moskwę, a realizacja jej interesów jest warunkiem *sine qua non*. Prezydent FR odwołał się również do koncepcji tzw. światowej większości (nie-Zachodu), powołując się na globalne tendencje antyokcydentalne (np. wzrost znaczenia gospodarek państw BRICS względem krajów G7) i deklarując gotowość do zacieśniania współpracy ze światem arabskim, z Azją Południowo-Wschodnią, Afryką i Ameryką Łacińską.

Najobszerniejsza część orędzia była poświęcona polityce wewnętrznej – sprowadzała się do przeglądu sukcesów gospodarczych Moskwy (np. Rosja została określona jako największa gospodarka Europy i piąta na świecie pod względem PKB brutto mierzonego parytetem siły nabywczej). Putin odwoływał się jedynie do wskaźników makroekonomicznych, pomijając wyzwania, z którymi boryka się rząd, takie jak niedobory siły roboczej, inflacja, dewaluacja rubla etc. Szczególnie dużo uwagi poświęcił polityce socjalnej, rodzinnej (zwłaszcza potrzebie zwiększenia dzietności), edukacji, służbie zdrowia, rozwojowi regionalnemu i municypalnemu, rozbudowie infrastruktury energetycznej i transportowej etc. Oprócz podsumowania sukcesów w ww. dziedzinach zapowiedział nowe programy i inwestycje. Zakreślając ambitne plany rozwoju społeczno-ekonomicznego,

zaznaczył konieczność osiągnięcia przez Rosję suwerenności, przede wszystkim w sferze nowoczesnych technologii.

Na uwagę zasługuje wieńczący orędzie fragment poświęcony uczestnikom i weteranom wojny. Putin wskazał ich jako grupę społeczną, która powinna piastować stanowiska w systemie edukacji, rządzie, administracji publicznej, biznesie itp. (ogłosił też uruchomienie skierowanego do niej programu kadrowo-menedżerskiego pod nazwą „Czas Bohaterów"). Krytykował przy tym elity, szczególnie te wywodzące się z lat dziewięćdziesiątych XX wieku.

Komentarz

- Część orędzia dotycząca polityki zagranicznej miała dwa cele. Pierwszy to zastraszenie zachodnich społeczeństw i decydentów oraz zniechęcenie ich do kontynuowania bądź zwiększania wsparcia dla Ukrainy. Drugi – zasygnalizowanie środowiskom optującym za dialogiem z Moskwą gotowości do rozmów, przy zastrzeżeniu, że odbywać się one mogą jedynie na warunkach Kremla. Ustępstwa ze strony Zachodu Putin przedstawił jako alternatywę dla atomowej konfrontacji z Rosją. Ofertę „dialogu", dotyczącego głównie sfery zbrojeń nuklearnych, skierował przede wszystkim do Stanów Zjednoczonych; uzależniona ona jest jednak od ustępstw w kwestii Ukrainy. Moskwa zamierza wykorzystać sukcesy na froncie ukraińskim jako argument na rzecz spełnienia postulatów reorganizacji architektury bezpieczeństwa w Europie, które wysunęła wobec Waszyngtonu i NATO przed rozpoczęciem inwazji (zob. *Rosyjski szantaż wobec Zachodu*). Fragment wystąpienia o tzw. światowej większości odzwierciedla starania Rosji mające na celu budowę przyjaznego jej lub przynajmniej neutralnego środowiska międzynarodowego, aby przełamać jej izolację polityczno-gospodarczą ze strony Zachodu.
- Poświęcenie dużej części wystąpienia kwestiom wsparcia rodzin wielodzietnych i rozwojowi edukacji świadczy o wadze problemów demograficznych i niedoboru siły roboczej. Putin nie zapowiedział nowych programów, które mogłyby zwiększyć dzietność, a jedynie zapewnił o utrzymaniu (w okrojonej wersji) dotychczasowych. Przedstawione inicjatywy poprawy sytuacji w służbie zdrowia i szkolnictwie nie znajdują jednak pokrycia w budżecie na 2024 r. i dwa kolejne lata (realne wydatki na te cele mają się zmniejszyć). Prezydent FR pominął potrzeby emerytów, tj. swojego głównego elektoratu, a jednocześnie grupy społecznej, która najmocniej doświadczyła wzrostu kosztów życia.
- Wątpliwości budzą przedstawione plany rozwoju Rosji. Putin zapowiedział zwiększenie inwestycji, ale nie określił, skąd będą pochodziły środki finansowe na nie. Nie podał też źródeł technologii niezbędnych do cyfryzacji gospodarki i wzrostu produkcji (zwłaszcza w kontekście odcięcia Rosji od zachodnich rynków). W przypadku planowanego rozwoju rynku rolnego wręcz zaprzeczył najświeższym prognozom Ministerstwa Rolnictwa FR (spodziewa się ono spadku rosyjskiego eksportu rolno-spożywczego o 25%, Putin zaś zapowiedział wzrost o 50%).
- Obszerność części poświęconej polityce wewnętrznej wskazuje na zamiar wykorzystania orędzia jako elementu kampanii Putina przed nachodzącymi „wyborami" prezydenckimi (15–17 marca). Jako cezurę w większości poruszonych zagadnień wyznaczył on bowiem 2030 r., kiedy skończy się jego kolejna kadencja. Przemówienie szeroko eksponowano w

mediach oraz m.in. wyświetlano je bezpłatnie w kinach w 20 rosyjskich miastach, a także na dużych ekranach ulicznych i w placówkach oświatowych. Przegląd sukcesów gospodarczych Moskwy miał stanowić nie tylko uspokajające przesłanie skierowane do społeczeństwa, lecz także wiadomość dla Zachodu o nieskuteczności sankcji jako narzędzia nacisku.

- Fragment, w którym Putin określił uczestników i weteranów wojny na Ukrainie mianem „prawdziwej elity", można interpretować jako sygnał ostrzegawczy dla kręgów politycznych i biznesowych. Świadczy on zarówno o zamiarze utrzymania kursu na militaryzację państwa i życia publicznego, jak i o gotowości Kremla do zastąpienia – w razie niesubordynacji – starych elit nowymi, ukształtowanymi podczas wojny.